

**KARLSHAMN SATSAR
ANSTÄLLDA FÅR UTBILDNING**

**LÄR DIG MER
WEBBKURSER OM VÅLD**

**1177 FRÅGAR OM VÅLD
ÖKAR PATIENTSÄKERHETEN**

TEMA UTBILDNING

Att arbeta mot våld

**”DET ÄR KVINNOR OCH
BARN SOM FAR ILLA”**

Myndigheter utbildar för ökad upptäckt

Innehåll

Förord	3
Mölnbald skolor lär sig upptäcka våld	4
Skolan måste uppmärksamma våldet	7
Utbildning avgörande för förändring	8
Sverige har förbundit sig att utbilda om våld	9
Vad har utbildningen gett dig?	10
Kunskap om våld väcker känslor	13
Att fråga om våld ökar patientsäkerheten	14
Kunskapslyft via nätet	16
Nytt basprogram om våld mot barn	18
Våldsutsatta ska få likvärdigt stöd	19
"Vi har alla ett ansvar för utsattheten"	20
Notiser	24
Nöjda användare av webbkurs om våld	25
Myndigheter utbildar för ökad upptäckt	26
"Vi lär av varandra"	29
Notiser	30

NCK NATIONELLT CENTRUM
FÖR KVINNOFRID

Magasinet "Att arbeta mot våld" har producerats av Nationellt centrum för kvinnofrid, NCK, vid Uppsala universitet inom ramen för ett regeringsuppdrag som genomförs i samverkan med Socialstyrelsen, länsstyrelserna, Barnafrid vid Linköpings universitet och Jämställdhetsmyndigheten.

För synpunkter, frågor eller beställning av fler exemplar, kontakta informationsenheten på NCK via e-post info@nck.uu.se eller telefon **018- 611 98 68**.

Omslagsbild: Leif Clase, verksamhetssamordnare på Arbetsförmedlingen Region Nord i Östersund.

Foto: Sandra Pettersson

Produktion: Zellout

Tryck: Exakta, november 2020

Utbildning en nyckel i arbetet mot våld

DET HÄR ÄR det fjärde numret av magasinet "Att arbeta mot våld", som vänder sig till dig som möter våldsutsatta i din yrkesroll eller på andra sätt arbetar med frågan. Den här gången är temat utbildning. Ökad kunskap om våldet och vad det får för konsekvenser är en förutsättning för att åstadkomma en förändring.

Ett av de fyra målen i Sveriges nationella strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor är just "Förbättrad kunskap och metodutveckling". Det är också en central del i det fleråriga regeringsuppdrag om utvecklingsmedel och nationellt kompetensstöd som

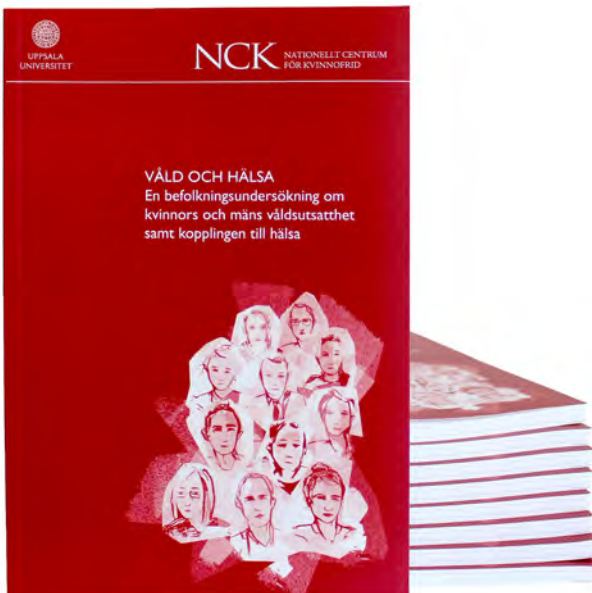
Socialstyrelsen, länsstyrelserna, Jämställdhetsmyndigheten, Nationellt centrum för kvinnofrid vid Uppsala universitet och Barnafrid vid Linköpings universitet genomför tillsammans.

Som en del av uppdraget har ett nationellt kompetensstöd på webben med NCK:s kunskapsbank som nav skapats. Där finns också de mer yrkesanpassade "Webbstöd för kommuner" och "Webbstöd för vården".

I det här magasinet har vi samlat reportage från webbstöden med lärande exempel från olika verksamheter. Vi hoppas att de ska väcka tankar och inspirera er att arbeta vidare med att höja kompetensen på er arbetsplats. Och om ni har goda erfarenheter som ni vill dela med er av, är ni alltid välkomna att höra av er!

Som enhetschefen Anna Lundström i Karlshamn säger i reportaget på sidan 23:

"Ökad kunskap gör hela skillnaden. Med mer kunskap kan vi förstå problematiken. Och när man förstår, kan man se. Och när man ser, kan man ställa sig frågan: Vad kan vi göra för att hjälpa?"

14 procent av kvinnorna och 5 procent av männen uppgav i NCK:s befolkningsundersökning "Våld och hälsa" att de som vuxna hade utsatts för fysiskt våld eller hot om fysiskt våld av en aktuell eller tidigare partner.

20 procent av kvinnorna och 8 procent av männen uppgav att de som vuxna hade utsatts för upprepat och systematiskt psykiskt våld av en aktuell eller tidigare partner. 20 procent av kvinnorna och 5 procent av männen uppgav att de någon gång i sitt liv utsatts för allvarligt sexuellt våld.

Mölndals skolor lär sig upptäcka våld

”Alla vi som arbetar i skolan måste förstå att skolan är en plats där brott begås och att det är allas ansvar att förebygga så att det inte händer”, säger Linda Haag Pannas, skolkurator i Mölndal. Foto: AnnaCarin Isaksson

Socialtjänstens fältsekreterare i Mölndals stad har utbildat skol- och fritidspersonal om våld i ungas nära relationer. Tanken är nu att personalen ska skapa kompetensteam mot våld på skolorna och på fritidsgårdarna.

De har träffats via sociala medier och båda använder Snapchat. Nu följer killen hur tjejen rör sig på kartan som finns i appen, han vet precis var hon är hela tiden. Och om hon inte svarar direkt på hans meddelanden blir han arg.

Fältsekreterare Elsa Björklund arbetar inom socialtjänsten i Mölndals stad. Hon och hennes kolleger Elenore Thor och Signe Johansson har mött många unga som berättar samma historia. Om hur de förväntas kunna uppge exakt var de är och vad de gör hela tiden. Enligt henne är den ständiga kontrollen helt normaliserad bland unga i dag.

– Mitt uppdrag som fältsekreterare är främst uppsökande och förebyggande. Vi möter unga ute på kvällar och helger och i skolor samt sociala medier. Vi får ofta höra hur unga i kärleksrelationer alltid kräver att veta var den andra är. Det är så normaliserat att man inte ens tycker att det är konstigt, säger Elsa Björklund.

Sprida kunskap

Fältgruppen i Mölndals stad ägnar mycket tid åt att sprida kunskap bland ungdomar om vad kontrollen innebär och vad den kan leda till.

– Unga pratar med oss om detta och då är det vår skyldighet att arbeta förebyggande i frågan. Vi jobbar ofta förebyggande för att få stopp på det psykiska våldet och på kränkningar.

Att kontrollera sin partner på det sättet kan leda till mer våld. Vi får också många frågor från unga om vad det innebär att vara tillsammans. Ungdomarna behöver lära sig mer om sex, samtycke, sexuellt våld och om lagstiftningen, säger hon.

Ungdomarnas arbetsplats

Genom en satsning som genomförts med utvecklingsmedel från Länsstyrelsen Västra Götaland har ett femtiotal skol- och fritidsanställda fått utbildning om våld.

– Eftersom vi har sett behovet av mer kunskap hos ungdomarna ville vi nå de vuxna i de ungas närhet som kan arbeta våldsförebyggande. Vi vill att ansvaret ska ligga hos de vuxna. Vi vände oss direkt till cheferna i skolförvaltningen med vårt erbjudande. De nappade och bjöd i sin tur in alla rektorer i kommunen, säger Elsa Björklund.

– Alla som arbetar med barn och unga har ett jätteansvar att både förebygga och upptäcka våld. Skolans och fritidsverksamheternas personal möter unga varje dag. Man kan ju se skolan som ungdomarnas arbetsplats där de måste kunna vara trygga. Så är det inte alltid. I skolan kan den som är utsatt för våld tvingas möta sin förövare dagligen. Personalen behöver bland annat lära sig att förstå varningssignaler för att kunna upptäcka våldsutsatthet, säger Elsa Björklund.

Digitalt våld

Den första delen av utbildningen gavs digitalt på grund av coronapandemin i juni 2020. Den andra delen som bestod av en spridningskonferens genomfördes i augusti. Grunden i utbildningen är "Webbkurs om våld" som utvecklats av Nationellt centrum för kvinnofrid, NCK, i samverkan med Socialstyrelsen och länsstyrelserna. För att ge utbildningen en särskild inriktning mot unga användes material från webbplatsen ungasrelationer.se som drivs av stiftelsen

ATT ARBETA MOT VÅLD UTBILDNING

→ 1000 möjligheter samt stiftelsens ett-årsrapport. Fakta om bland annat digitalt våld och om varningssignaler bland unga lades till.

– Unga är mycket mer digitalt aktiva än många vuxna. Unga kan vara ihop med sin partner bara digitalt via sociala medier, de kanske inte pratar så mycket men chattar och skickar bilder. När det sedan tar slut kan bilderna användas mot en. Partnern kan hota med att sprida rykten och bilder som hämnd, så kallad hämndporr vilket är en brottslig handling, säger Elsa Björklund.

Varningssignal att känna till

Att en elev börjar vara borta från skolan är en varningssignal som skolpersonal behöver känna till och vara uppmärksam på, enligt Elsa Björklund.

– En annan sådan signal är om eleven får en försämrad psykisk hälsa. Att det nu finns baskunskap på alla skolor och fritidsgårdar gör att skolorna kan förebygga och upptäcka våldsutsatthet genom att aktivt ställa frågor om våld. De som har utbildats kan också stötta kolleger i deras arbete. Vi vet att det på en del skolor kommer att skapas kompetensteam som ska driva detta vidare, säger Elsa Björklund.

Spridningskonferensen genomfördes också digitalt. Den var öppen för personal i hela landet som arbetar med unga och totalt deltog drygt 300 personer. Deltagarna bjöds in via olika nätverk.

– Vi spred inbjudan till fältgrupper över hela Sverige och Åland genom Riksförbundet för Fältarbete. Vi informerade också personal inom Mölndals stad internt och skickade den till ungdomsmottagningar i Göteborg och kranskommuner. Dessutom använde vi oss av sociala medier, säger Elsa Björklund. •

Elsa Björklund arbetar som fältsekreterare inom socialtjänsten i Mölndals stad.
Foto: Lina Wingqvist

FAKTA

Utbildningen som har "Webbkurs om våld" som grund gavs för skol- och fritidsanställda från sju kommunala grundskolor och en friskola samt sex fritidsgårdar och mötesplatser i Mölndal.

Mellan två och fem medarbetare från varje skola samt samtliga fritidsledare deltog i den digitala utbildningen som genomfördes i juni 2020.

Spridningskonferensens tema var våld i ungas nära relationer. Den innehöll föreläsningar såsom normer, porrens inverkan på ungas liv och vikten av att arbeta våldspreventivt.

Linda Haag Pannas, skolkurator i Mölndal. Foto: AnnaCarin Isaksson

Skolan måste uppmärksamma våldet

”Tack vare utbildningen har jag insett hur mycket våld som förekommer bland eleverna. Våldet ska polisanmälas och inte bara hanteras internt.”

Det säger skolkurator Linda Haag Pannas som gått utbildningen "Om våld i ungas nära relationer" som genomförts av fältsekreterarna i Mölndals stad.

Linda Haag Pannas arbetar som skolkurator på två grundskolor i Mölndals stad. Tillsammans med en kollega ansvarar hon för omkring 650 elever från förskoleklass till årskurs nio. I juni och augusti deltog hon i kommunens utbildning i en grupp på fem medarbetare från rektorsområdet.

– Vi som arbetar i skolan möter barn som är utsatta för våld, både i familjen och på skolan. Men de barn som jag träffar berättar sällan vid ett första möte, det här är svåra saker att prata om. Vi behöver vara medvetna om att våldet sker och att vi vuxna sällan ser det. Våldet är också

ofta normaliserat bland unga, säger Linda Haag Pannas.

Ny förståelse

Genom utbildningen har Linda Haag Pannas fått en ny förståelse för hur vanligt det är med kränkningar via bland annat sociala medier. Hon tar upp ett exempel med så kallade dick pics, det vill säga bilder på manliga könsorgan som skickas digitalt via chattar eller sms.

– Jag har inte riktigt förstått hur vanligt det är att unga får sådana bilder. De är en del av en normaliserad vardagskommunikation. Våra elever upplever inte ens längre att de blir kränkta av bilderna, säger Linda Haag Pannas.

Att skicka en sådan bild kan vara brottsligt och röra sig om sexuellt ofredande. Dick pics kan likställas med blottare och en fällande dom kan ge böter eller fängelse i upp till två år.

– Jag har suttit med elever som har fått dick pics. Nu när jag har fått mer kunskap om våld inser jag att vi borde ha polisanmält det. Alla vi som arbetar i skolan måste förstå att skolan är en plats där brott begås

och att det är allas ansvar att förebygga så att det inte händer. Våld är också en arbetsmiljöfråga, inte bara en kuratorsfråga. Våld är inte något som enskilda medarbetare ska ta hand om, säger Linda Haag Pannas.

Psykisk ohälsa

Enligt Linda Haag Pannas finns det olika idéer om hur arbetet på hennes skolor ska fortsätta.

– Vi måste prioritera att arbeta mot våld. Det är så vanligt i dag. Om vi inte pratar om och förebygger utsattheten kommer den att leda till psykisk ohälsa, säger hon.

Till en början ska den grupp från rektorsområdet som deltog i utbildningen diskutera vad som behöver göras.

– Jag inser ju nu efter att ha gått utbildningen vilka problem vi har på skolorna med intolerans och maskulinitetsnormer. Vi måste sprida kunskapen till alla vuxna i skolan och eleverna behöver involveras. Men det första vi måste göra är att få med skolledningen, säger Linda Haag Pannas. •

Gun Heimer, seniorprofessor och tidigare föreståndare för NCK. Foto: Mikael Wallerstedt

Utbildning avgörande för förändring

Kunskap om våldets komplexitet är avgörande för att kunna ge den enskilda kvinnan ett bra bemötande, och för att kunna påverka attityder i samhället.

”

Insikter om människors utsatthet för olika typer av våld är en förutsättning för att åstadkomma en förändring, både på individnivå och samhällsnivå.

Fakta. Forskning. Kunskap. Gun Heimer, seniorprofessor och tidigare föreståndare för Nationellt centrum för kvinnofrid vid Uppsala universitet, är tydlig med vad som krävs för att på allvar göra skillnad i arbetet mot mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer. Det handlar om ökad kunskap. Ökad medvetenhet om våldets komplexitet, hur omfattande det är och vad det får för konsekvenser. Mer utbildning för dem som i sitt dagliga arbete möter våldsutsatta kvinnor, barn och förövare.

– Utbildning är avgörande om vi vill påverka samhället i grunden. Insikter om människors utsatthet för olika typer av våld är en förutsättning för att åstadkomma en förändring, både på individnivå och samhällsnivå, säger Gun Heimer.

Viktig förändring

Ett viktigt steg på vägen är förändringen i Högskoleförordningen som gäller sedan 2018. Numera måste studenter som utbildar sig till fysioterapeuter, jurister, läkare, psykologer, sjuksköterskor, socio- nomer och tandläkare visa kunskap om mäns våld mot kvinnor för att erhålla sin examen. Ett halvår senare inkluderades även tandhygienistprogrammet.

– Det här är en förändring som har förutsättningar att göra skillnad i praktiken. Att till exempel en läkare eller en socionom har den här kunskapen kommer betyda mycket i mötet med den utsatta kvinnan. Förhoppningsvis kommer det också att leda till att myndigheternas arbete förbättras, säger Gun Heimer.

Att inte lärarutbildningarna är inkluderade i det nya kunskapsmålet anser Gun Heimer dock är en brist, och hon hoppas att det blir nästa nödvändiga steg.

Långvarigt arbete

Ändringen i högskoleförordningen är resultatet av ett långvarigt och enträget arbete från många aktörer. Redan i den av regeringen tillsatta Kvinnovaldskommissionen från 1993 konstaterades att kunskap om mäns våld mot kvinnor borde införlivas i grundutbildningarna till berörda yrken. 25 år senare blev det verklighet.

– Det har varit en lång process, men nu var tiden den rätta. Medvetenheten i samhället har ökat. Det har skett en attitydförändring och det råder i dag konsensus runt att mäns våld mot kvinnor är ett allvarligt och omfattande

Sverige har förbundit sig att utbilda om våld

Under de senaste åren har de formella kraven på utbildning skärpts, både i nationella och internationella dokument.

"Parterna ska anordna eller förstärka lämplig utbildning för yrkesgrupper som kommer i kontakt med brottsoffer eller förövare av alla våldshandlingar som faller inom ramen för denna konvention [...]"

Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och våld i hemmet, den så kallade Istanbulkonventionen. I Sverige trädde konventionen i kraft 2014.

"Mål 4: Förbättrad kunskap och metodutveckling"

I januari 2017 trädde "Nationell strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor" i kraft. Det fjärde målet lyfter fram behovet av ökad kunskap om mäns våld mot kvinnor hos allmänheten samt berörda yrkesgrupper och beslutsfattare på alla samhällsnivåer, samt utveckling av metoder och arbetsätt för att motverka mäns våld mot kvinnor.

"För att få examen ska studenten visa kunskap om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer"

Ett nytt kunskapsmål infördes under 2018/2019 i Högskoleförordningen (1993:100). De program som berörs är de som utbildar studenter till fysioterapeut, jurist, läkare, psykolog, sjuksköterska, socionom, tandläkare och tandhygienist.

"Personal som genomför insatser enligt socialtjänstlagen (2001:453) bör ha kunskap om våld och andra övergrepp för att kunna uppmärksamma att en person är våldsutsatt och se till att hon eller han får hjälp för sin våldsutsatthet."

"Vårdgivaren bör se till att personalen i hälso- och sjukvårdens och tandvårdens verksamheter har kunskap om våld och andra övergrepp av eller mot närstående för att kunna ge god vård samt har förmågan att omsätta kunskaperna i det praktiska arbetet."

I författningen "Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om våld i nära relationer" (SOSFS 2014:4) poängteras vikten av att personal i socialtjänst, hälso- och sjukvård och tandvård har relevant kunskap inom området.

samhällsproblem. De som möter utsatta kvinnor i sitt yrke efterfrågar kunskap, säger Gun Heimer.

I Sverige råder en bred politisk enighet om samhällets ansvar för att motverka våldet. Stödet till brottsoffer har förbättrats och lagstiftningen har skärpts i flera omgångar. 2016 lanserade regeringen strategin "Nationell strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor", i syfte att göra arbetet mot våld mer effektivt och långsiktigt.

Krav på utbildning

Sverige har också förbundit sig till att följa Istanbulkonventionen, Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och våld i hemmet. I den betonas särskilt kravet på utbildning för yrkesgrupper som möter brottsoffer och våldsutövare.

– Förankring i fakta och forskning är en förutsättning för att komma framåt. Att alltid utgå ifrån FN:s definitioner och andra internationella konventioner, och samsynen som råder kring våldets orsaker och människors lika värde. Det är ovärdigt en välfärdsstat som Sverige att mänskliga rättigheter inte efterlevs, säger Gun Heimer. •

Vad har utbildningen gett dig?

Möt några av de personer som har utbildat sig inom området våld i nära relationer, och som använder kunskapen i sitt dagliga arbete.

Ellen Lindén är legitimerad psykolog, legitimerad psykoterapeut och specialist i psykologisk behandling/psykoterapi på BUP öppenvård i Kalmar. Hon har gått kursen **Traumafokuserad kognitiv beteendeterapi, TF-KBT (7,5 hp)** som ges av Barnafriid vid Linköpings universitet.

Varför gick du kursen?

– Först blev jag tillfrågad av min arbetsgivare, det var önskat från ledningen att enheten skulle höja kompetensen vad gäller behandling av trauma. För mig var kursen en perfekt matchning med den teoretiska utgångspunkt och den psykoterapeutiska behandlingsmetod (KBT) som jag arbetar utifrån. Jag såg möjligheten till fördjupning och vidare utveckling.

Vad har utbildningen gett dig?

– Kursen har gett uppdaterad kunskap om och träning i traumaspecifika metoder och specifika interventioner. Jag har lärt mig hur man lägger upp en konkret behandlingsplanering. Sedan tidigare hade jag en hel del teoretisk kunskap om trauma och genom kursen har den blivit mer praktiskt tillämpbar.

Jag uppskattade upplägget med introduktionsdagar i Lund, och därefter handledning i mindre grupper digitalt. Jag hade en utbildningspatient som jag fick kontinuerlig specifik handledning på. Efter varje terapimtal skrev vi en sessionsrapport och skickade till handledaren. Först kände jag: men oj, ännu mer skrivande, det här blir merarbete. Men jag insåg snart att rutinen blev en tidsvinst och en hjälp. Jag fick tänka till runt patienten och på samma gång planera inför nästa samtal.

Hur har du användning för kursen i ditt dagliga arbete?

– Tack vare kursen känner jag mig bättre rustad att möta barn och unga som utsatts för trauman. Jag tar med mig en erfarenhet av hur man systematiskt lägger upp behandlingsarbetet, och hur planen kan justeras utifrån den specifika patientens behov. Behandlingsformen TF-KBT matchar med min vardag och de ärenden som jag får på BUP i en liten stad som Kalmar. Hit kommer personer med skiftande problematik. Behandlingen måste vara systematisk men också möjlig att anpassa efter de behov som uppstår. •

”Tack vare kursen känner jag mig bättre rustad att möta barn och unga som utsatts för trauman”

Foto: Kristina Wirén

”Jag har kunnat använda mig av modellerna inom maskulinitetsforskningen”

Daniel Forslund är behandlingsassistent på den kommunala enheten Frideborg våld i nära relation i Norrköping. Våren 2020 gick han NCK:s universitetskurs **Mäns våld mot kvinnor – tvärprofessionell kurs för yrkesverksamma (15 hp)**.

Varför gick du kursen?

– Dels finns det ett krav inom verksamheten att alla anställda bör ha gått den, dels tycker jag att det aldrig är fel att skaffa sig mer kunskap.

Vad har utbildningen gett dig?

– Väldigt mycket! Inte minst vad gäller heder, som jag tidigare hade bristande kunskaper om. Även föreläsningen om maskulinitet och maskulinitetsnormer var väldigt givande, och väckte mitt intresse.

Hur har du användning för kursen i ditt dagliga arbete?

– Jag möter både våldsutsatta och våldsutövare. Jag utbildar också andra anställda inom kommunen om våld. Så jag har stor nytta av nya och fördjupade kunskaper.

Rent praktiskt har jag till exempel kunnat använda mig av de modeller inom maskulinitetsforskningen vi fick lära oss om på kursen. De gör att jag bättre förstår och kan förklara problematiken. Som detta att en våldsam man ofta hanterar skammen över sitt beteende genom att jämföra sig med dem som utför ännu värre handlingar. Det blir ett sätt att bagatellisera sitt beteende och skjuta bort ansvaret från sig själv. •

”Delen som handlade om förhör med misstänkta var nyskapande”

Foto: Magnus Laupa

Madeleine Algar Frölingshaus är polis och utredare på sektionen Brott i nära relation i polisområde Storgöteborg. Hon handleder nya medarbetare och har skapat ett introduktionsprogram för sektionen. Hon har gått kursen **Brott i nära relation (4,5 hp)** som ges av Nationellt centrum för kvinnofrid vid Uppsala universitet.

Varför gick du kursen?

– Jag hade hört gott om den och jag tänkte framför allt att den kunde vara bra för att få lite mer kött på benen i mitt handledarskap.

Vad har utbildningen gett dig?

– Den gav mig mycket framför allt när det gäller förhörs teknik. Jag fick även tillfälle att träffa poliser från andra delar av landet och jag kunde lära mig av hur de jobbar med de här brotten. Det gör att vi kan utveckla arbetet på vår sektion. Jag skulle till exempel gärna se att vi filmade fler förhör med målsäganden. Det underlättar om de senare inte vill medverka i utredningen. Som det ser ut i dag så har vi bara resurser till att filma initiala förhör.

Hur har du användning för kursen i ditt dagliga arbete?

– Jag använder mig av den varje dag. Kursen tar upp viktiga saker som bemötande. Delen som handlade om förhör med misstänkta var nyskapande och den har gett mig mycket, särskilt när jag handleder nya medarbetare. •

”Kursen ger en bild av hur arbetet med våld ser ut i Sverige i dag”

Foto: Krzysztof Kopij

→ **Vivianne Macdisi** är regionråd (S) i Uppsala län och har gått **Mäns våld mot kvinnor – tvärprofessionell kurs för yrkesverksamma (15 hp)** på Nationellt centrum för kvinnofrid vid Uppsala universitet.

Varför gick du kursen?

– Jag ville fördjupa mina kunskaper och jag ville även träffa andra yrkesgrupper som arbetar med de här frågorna.

Vad har utbildningen gett dig?

– Den gav mig förståelse på djupet. Både genom gruppdiskussioner med kursdeltagarna och genom föreläsningarna som ger perspektiv från olika områden. Det var mycket att smälta både intellektuellt och känslomässigt. Jag tyckte att jag hade bra koll på frågorna redan innan men efter att jag gått kursen så såg och förstod jag saker som jag inte hade lagt märke till tidigare.

Jag fick även verktyg för hur jag kan arbeta med frågorna.

Hur har du användning för kursen i ditt dagliga arbete?

– Som regionråd är jag beslutsfattare. Jag har med mig de här frågorna i planeringen av budgeten och av verksamheten. Utifrån det jag lärde mig har jag en medvetenhet som har hjälpt mig bland annat under coronapandemin. Jag vet till exempel hur viktigt det är att man som arbetsgivare tar sitt ansvar även vid hemarbete, eftersom att det finns våldsutsatta som får en ännu svårare situation av att vara isolerade hemma.

Sedan tycker jag att det är roligt att ha kompetens inom ett område. Vi som politiker är ju annars omgivna av andra människor med kompetens men har man kunskapen själv så kan man ställa andra typer av frågor. Det här är en bra kurs för de på ledningsnivå, den ger en bild av hur arbetet med våld ser ut i Sverige i dag och vad som kan göras bättre. •

”Det signalerar att det här är ett viktigt ämne som man måste ha kunskap om”

Mohamed Musa arbetar som samordnare mot hedersrelaterat våld och förtryck i Järfälla kommun. Han har gått **Webbkurs heder** som är framtagen av Länsstyrelsen i Stockholms län i samverkan med Origo, länets myndighetsgemensamma resurscentrum mot hedersrelaterat våld och förtryck, Länsstyrelsen Östergötland och Södertälje kommun.

Varför gick du kursen?

– För att den är ett bra verktyg som jag kan använda i mitt arbete.

Vad har utbildningen gett dig?

– Kursen ger grundläggande kunskaper om hedersrelaterat våld och förtryck och det är något jag har sedan tidigare, men jag har stor praktisk användning för den när jag ska sprida kunskap och belysa frågan. Kursen är paketerad på ett pedagogiskt sätt indelat i olika block som jag kan använda mig av när jag utbildar andra inom området. Det är även bra att det är en kurs som kommer från länsstyrelsen, det ger legitimitet till frågan och det signalerar att det här är ett viktigt ämne som man måste ha kunskap om.

Hur har du användning av kursen i ditt dagliga arbete?

– Jag använder den när jag utbildar olika kommunala verksamheter och civilsamhället. De får först gå webbkursen och sedan håller jag en workshop. Efter det får gruppen jobba vidare med rutiner och utvärdering. Jag har utbildat till exempel fältassistenter, elevhälsan och mentorer på en gymnasieskola och ett civilsamhällesråd med sju olika organisationer med hjälp av webbkursen. Den ligger även på vår portal för anställda inom Järfälla kommun så den är lättillgänglig för alla som vill lära sig mer om hedersrelaterat våld och förtryck. •

Kunskap om våld väcker känslor

Att undervisa om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer kan skapa reaktioner bland kursdeltagarna. Det är något som utbildare måste vara medvetna om.

Ulla Albért, utbildningschef på NCK. Foto: Mikael Wallerstedt

– Det är ett komplext ämne som väcker känslor. Det behöver man ha beredskap för, säger Ulla Albért, utbildningschef på Nationellt centrum för kvinnofrid vid Uppsala universitet.

Ulla Albért har undervisat om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer i snart 20 år. Hon har stor vana att bemöta de reaktioner som kan uppstå i en grupp som är nya inför ämnet.

– Det kan vara överraskande att lära sig att det är så pass vanligt förekommande med våld i nära relationer i samhället. Det kan förändra ens världsbild och det kan upplevas svårt. När man får ny kunskap så behöver man bearbeta de föreställningar man tidigare haft och det innebär ett visst motstånd. Det är egentligen en process som sker i alla typer av utbildningar.

Funderar över sitt eget beteende

En vanlig reaktion har varit att ifrågasätta våldets utbredning i samhället. Man fördjupar sig i hur siffrorna tagits fram i stället för att ta in vad de innebär.

– Men efter metoo är det färre som ifrågasätter statistiken, det är många som har insett våldets omfattning.

Kursdeltagarna reflekterar inte bara över våldet på samhällsnivå, ofta börjar de även fundera över sitt eget och andras

beteenden. Det menar Ulla Albért är en viktig del i lärandet.

– Normer och värderingar sätts i relation till vetenskapligt grundad kunskap. Man kanske börjar fundera över hur mycket man själv markerar till exempel när man ser det som kan vara sexuella trakasserier. Det är en glidande skala där värderingar och normer i vardagen finns i ena änden och våldet i den andra.

Många kursdeltagare som går den här typen av utbildningar är yrkesverksamma som möter våldsutsatta i sitt arbete.

– Även om man är professionell och är van att vara det i sitt yrke så möts det professionella och det privata i en utbildningssituation. Gränsen däremellan blir väldigt tunn.

Tid för reflektion

Det bästa sättet att handskas med processen menar Ulla Albért är att se till att det finns tid för reflektion i undervisningen.

– Det här är ett laddat område där man behöver tänka till. Det är viktigt att det inte bara blir föreläsningar och litteratur utan att man avsätter tid för reflektion och att man får göra det tillsammans med andra. Det är

”

Efter metoo är det färre som ifrågasätter statistiken, det är många som har insett våldets omfattning.

extra viktigt att se till att ha med sådana moment även nu när stor del av undervisningen är digital på grund av coronapandemin.

Ulla Albért är mitt inne i en fullspäckad termin på NCK och planeringen för nästa termin har börjat. Efter att ha undervisat i så många år inom ämnet så tycker hon fortfarande att det är lika roligt att utbilda.

– De som går kurserna är väldigt intresserade av kunskapsområdet. Utbildningen ger dem verktyg som kan förändra situationen för våldsutsatta personer. På det sättet är det väldigt tacksamt. •

"Att ha kunskap om våldsutsatthet och kunna ställa frågor om våld handlar om patientsäkerhet. Det är tack vare frågorna som vi kan hjälpa patienten på rätt sätt", säger Carola Söderberg, vårdutvecklare på sjukvårdsrådgivningen 1177 i Region Halland.
Foto: Jonas Arneson

Att fråga om våld ökar patientsäkerheten

Medarbetare på sjukvårdsrådgivningen 1177 i Region Halland får utbildning om våld tillsammans med ambulanssjukvården, sjukresor samt handläggare inom färdtjänst. I Region Uppsala har utbildningsinsatser för medarbetare på 1177 lett till nya rutiner.

Carola Söderberg är vårdutvecklare på sjukvårdsrådgivningen 1177 i Region Halland. Det var också hon som tog initiativet till utbildningsinsatsen om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relation.

Utbildningen omfattar mellan 270 till 300 medarbetare samt chefer inom sjukvårdsrådgivningen, ambulanssjukvården, sjukresor samt handläggare på färdtjänsten. I regionen ligger de olika verksamheterna under samma organisation, Ambulanssjukvården Halland, ASH. Medarbetarna ska på arbetstid gå "Webbkurs om våld" som NCK har utvecklat i samverkan med Socialstyrelsen och länsstyrelserna.

– Vi har ett högt patientflöde, via telefon och fysiskt framför allt i ambulansen. Att ha kunskap om våldutsatthet och kunna ställa frågor om våld handlar om patientsäkerhet. Det är tack vare frågorna som vi kan hjälpa patienten på rätt sätt. Alla berättar inte självmant, vi vet att vi missar många utsatta när vi inte frågar om våld, säger Carola Söderberg.

Gehör hos ledningen

Att frågor om våld rör patientsäkerheten var ett argument som Carola Söderberg använde när hon gick till sin verksamhetschef. Hon betonade också det som bland andra Världshälsoorganisationen, WHO, har slagit fast – att utsatthet för våld är ett folkhälsoproblem.

– Jag visste när jag skulle dra igång utvecklingsarbetet att jag behövde få med ledningen. Jag har velat få in kunskapsområdet länge men det är inte förrän nu som vi har fått upp ögonen för ämnet ordentligt, säger Carola Söderberg.

Tillsammans med en kollega fick Carola Söderberg gehör för satsningen. Ett projekt skapades, de ansökte om och fick ekonomiskt stöd och i slutet av 2019 startade projektet.

– Men visionen är att satsningen inte alls ska vara ett projekt utan att den fortsätter under lång tid, säger Carola Söderberg.

Regionen har skapat en arbetsgrupp för våld i nära relationer som ska säker-

ställa att frågan ständigt hålls aktuell. Arbetsgruppen består främst av medarbetare från de olika verksamheterna som dagligen träffar och talar i telefon med patienter. Det är en medveten strategi, säger Carola Söderberg.

– Kontakten med patienterna är viktig, medarbetarna vet hur det ser ut i vardagen. Det är också så att det är enklare att ta fram och implementera rutiner och riktlinjer när medarbetarna själva är med i arbetet, säger hon.

”

Vi jobbar mycket med öppna frågor som det inte bara går att svara ja eller nej på.

Ingen ögonkontakt

Att som sjuksköterska enbart prata med patienten via telefon skiljer sig en hel del från att träffa någon fysiskt. Sjuksköterskan har ingen ögonkontakt och kan inte se hur patienten reagerar när frågor om utsatthet för våld ställs. Telefonen kan skapa ett avstånd som riskerar att göra det lättare för patienten att inte berätta. Det går inte heller att se om det finns någon annan person i rummet som lyssnar på samtalet och som kan hindra patienten att svara.

I utbildningen för dem som arbetar inom telefonrådgivningen 1177 lyfter Carola Söderberg alltid fram betydelsen av hur frågor om våld ställs.

– Vi jobbar mycket med öppna frågor som det inte bara går att svara ja eller nej på. Om exempelvis patienten berättar om sömnsvårig-

heter kan sjuksköterskan fråga hur patienten har det hemma, säger Carola Söderberg.

Gett effekt

I Region Uppsala har ett 50-tal medarbetare inom sjukvårdsrådgivningen 1177 under början av 2019 utbildats om utsatthet för våld. Medarbetarna har gått webbkursen. Initiativet kom från Nationellt centrum för kvinnofrid som vände sig till 1177 Vårdguiden på telefon Uppsala för att höra om det fanns behov av utbildning.

– Vi var flera kolleger som kände att vi inte alltid riktigt trodde på kvinnor som förklarade sina skador med att de hade ramlat. Men vi behövde mer kunskap, framför allt om att ställa frågor, säger Charlotte Ahlström, kvalitets- och utbildningsansvarig vid 1177 Vårdguiden på telefon i Region Uppsala.

Enligt henne har utbildningen gett effekt.

– Vi har en känsla av att de patienter som är utsatta för våld blir bättre omhändertagna nu. Vi vet ju orsakerna till ohälsan. En annan effekt är att medarbetarna vet hur de ska hantera svaret. Att inte veta hur svaret ska hanteras kan skapa osäkerhet. Nu hänvisar vi patienterna vidare, bland annat till Kvinnofridslinjen om det inte är akut, säger Charlotte Ahlström. •

Charlotte Ahlström, sjukvårdsrådgivningen 1177 i Region Uppsala. Foto: Mikael Wallerstedt

Kunskapslyft via nätet

WEBBUTBILDNINGAR

För den som vill lära sig mer om våld finns en rad webbaserade basutbildningar att tillgå. Kurserna vänder sig till yrkesverksamma, är kostnadsfria och går att gå enskilt eller i grupp.

www.webbkursomvald.se

Webbaserad introduktionskurs om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer

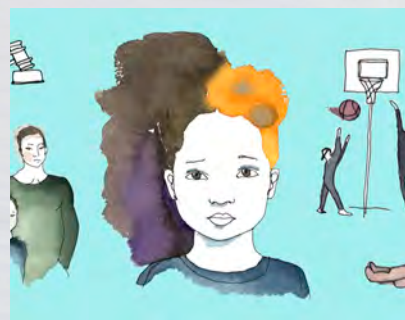
Webbkurs om våld är en webbaserad introduktionskurs som ger grundläggande kunskap om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer. Exempel på innehåll är kunskap om våldets omfattning och bakomliggande orsaker, om uttrycksformer, mekanismer och konsekvenser för den som utsätts och för barn som lever med våld, och om samhällets ansvar med fokus på att ställa frågan om våld. Kursen är framtagen av Nationellt centrum för kvinnofrid, NCK, i samverkan med Socialstyrelsen och länsstyrelserna.

www.webbkursheder.se

Webbkurs om hedersrelaterat våld och förtryck

Webbkursen om hedersrelaterat våld och förtryck ger grundläggande kunskap om hedersrelaterat våld och förtryck. Syftet med webbkursen är att ge kommuner, stadsdelar och enskilda verksamheter ett verktyg för att erhålla och underhålla en grundkompetens om hedersrelaterat våld och förtryck. Webbkursen är framtagen av Länsstyrelsen i Stockholms län i samverkan med Origo, länets myndighetsgemensamma resurscentrum mot hedersrelaterat våld och förtryck, Länsstyrelsen Östergötland och Södertälje kommun.

www.barnafrid.se/basprogram

Digitalt basprogram om våld mot barn

Barnafrids digitala basprogram ger kunskap och verktyg för att upptäcka, bemöta och hjälpa våldsutsatta barn. Utbildningen ger kunskap om våld som barn kan utsättas för. Du får också lära dig att upptäcka våld och agera på rätt sätt när du befärad att ett barn far illa. Basprogrammet är framtaget av Barnafrid, nationellt kunskapscentrum för kunskap om våld mot barn vid Linköpings universitet.

KOMMANDE WEBBUTBILDNINGAR

Sexuell exploatering av barn, prostitution och människohandel

Webbutbildning rörande sexuell exploatering av barn, prostitution och människohandel. Utbildningen handlar både om arbete riktat till utsatta och arbete för att motverka efterfrågan. Framtagen av Jämställdhetsmyndigheten och släpps i januari 2021.

Fördjupad fortbildning om hedersrelaterat våld och förtryck

Socialstyrelsen har i uppdrag att genomföra en fördjupad fortbildning om hedersrelaterat våld och förtryck samt könsstämpning för socialtjänsten och hälso- och sjukvården. Syftet med utbildningen är att stärka kompetensen hos personal och chefer så att fler fall upptäcks och fler personer får rätt stöd

och hjälp. Utbildningen kommer att ha ett verksamhetsnära upplägg och bestå av en webbutbildning som kombineras med föreläsningar och gruppdiskussioner. Konceptet kommer att testas i olika verksamheter under våren 2021. Ansvarig: Socialstyrelsen

Lanseras under 2021!

KUNSKAPSSTÖD

Webbstöd för kommuner

Ett metod- och kompetensstöd för kommunernas arbete på området. Utbildningsmaterial, filmer, lärande exempel och regelverk, samlat från olika aktörer. Framtaget av NCK.

Webbstöd för vården

Ett kompetensstöd för hälso- och sjukvårdens och tandvårdens arbete. Utbildningsmaterial, filmer, lärande exempel och regelverk, samlat från olika aktörer. Framtaget av NCK.

Vad är sexuella trakasserier?

På Jämställdhetsmyndighetens webbplats får du kunskap om vad sexuella trakasserier är, vart du kan vända dig om du har blivit utsatt, vilka lagar och regler som kan bli aktuella och vad du som arbetsgivare eller utbildningsanordnare har för ansvar och skyldigheter. Här finns även handböcker, checklistor och tips. Framtaget av Jämställdhetsmyndigheten.

Intersektionella perspektiv på våld i nära relationer

Metodstödet utforskar hur intersektionalitet och normkritik kan användas som verktyg för att ge förbättrat stöd vid våldsutsatthet. Teoretisk fördjupning samt förslag på metoder och arbetsätt. Framtaget av Länsstyrelsen Skåne.

Webbutbildning könsstämpning

Webbutbildningen ger en översiktlig bild av vad könsstämpning är, hur vanligt det är och hur sjukvården kan arbeta förebyggande. Framtagen av Socialstyrelsen i samråd med Länsstyrelsen i Östergötland, Sveriges Kommuner och Regioner, Svenska förening för Obstetrik och Gynekologi, Svenska Barnmorskeförbundet.

Våld mot äldre

Webbutbildning som riktar sig till dig som arbetar inom äldreomsorgen och kommer i kontakt med äldre i ditt arbete. Framtagen av Socialstyrelsen.

Webbutbildning sex mot ersättning

Webbutbildning med två inriktningar: en för personer som arbetar med barn och unga och en för dem som arbetar med vuxna. Båda innehåller filmer, faktexter, berättelser och praktiska övningar. Framtaget av Socialstyrelsen.

kunskapsguiden.se

En webbplats som samlar kunskapsstödjande produkter från Socialstyrelsen, andra myndigheter och aktörer. Här finns publikationer, webbutbildningar, poddar, filmer, checklistor med mera. Framtagen av Socialstyrelsen.

Samlat utbildningsmaterial

Socialstyrelsen tar fram två utbildningsmaterial om våld i nära relationer, ett för hälso- och sjukvården och ett för socialtjänsten. De baseras på tidigare publikationer från Socialstyrelsen och beskriver våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck. I materialet ingår en fördjupningsdel om sårbarhetsfaktorer, missbruk, funktionsnedsättning och hög ålder, samt en studiehandledning och ett material till chefer. Publiceras våren 2021. Framtaget av Socialstyrelsen.

Nytt basprogram om våld mot barn

September 2020 lanserade Barnafriad vid Linköpings universitet en webbutbildning om våld mot barn, riktad mot yrkesverksamma och studenter. Maria Schillaci är legitimerad psykolog och programchef på Barnafriad.

Illustration: Maria Lindroos

Varför behövs ett digitalt basprogram om våld mot barn?

– Alla som i sitt yrke möter barn, möter också barn som har utsatts för våld. Våldsutsatta barn finns i alla miljöer och i alla situationer. Därför är det oerhört viktigt att de som arbetar med barn och unga har en grundläggande kunskap om problematiken. Att man vet hur man upptäcker våld och bäst bemöter och hjälper den som är utsatt. Programmets syfte är att ge den baskunskapen, och att vara en port till de riktlinjer och rekommendationer som svenska myndigheter har tagit fram.

Varför har ni valt att göra just en digital kurs?

– Det digitala upplägget ökar tillgängligheten och gör det möjligt att nå ut till fler, vilket är vår ambition. Att nå ut brett med evidensbaserad kunskap till yrkesverksamma. Utbildningen är kostnadsfri och man når den via Barnafriads hemsida. Genom att kursen är digital blir det också lättare för oss att kvalitetssäkra och uppdatera innehållet.

Hur är utbildningen upplagd?

– Basprogrammet är uppdelat i sju kapitel, där olika aspekter av våld mot barn tas upp och med fokus på hur du som är professionell kan agera. Utbildningen avslutas med ett test och möjlighet att få ett kursintyg. Den går att genomföra både individuellt och i grupp, och tar ungefär tre timmar. Innehållet är framtaget av medarbetare på Barnafriad i samarbete med forskare och personer som arbetar med våldsutsatta barn. Det är forskning och beprövad erfarenhet, omvandlad till praktiska råd.

Hur tror du kursdeltagarna kommer att använda kunskapen i sitt dagliga arbete?

– Vi hoppas att de som gått kursen ska känna att de har gjort ett kompetenslyft och fått nya färdigheter. Att de känner sig tryggare i sin yrkesroll och inte backar inför att ställa frågor om våld. Var och en som arbetar med barn har i uppgift att upptäcka våld. Om man misstänker att ett barn far illa, är man skyldig att agera. Men det är ett svårt ämne, och genom att skaffa sig mer kunskap och fler verktyg ökar den egna tryggheten i situationen. •

Maria Schillaci, programchef på Barnafriad vid Linköpings universitet. Foto: Futurnature

FAKTA

Barnafriad vid Linköpings universitet är ett nationellt kunskapscentrum för kunskap om våld mot barn. Målet med verksamheten är att samla och sprida kunskap, bidra till ett förbättrat förebyggande arbete samt utveckla insatser för att skydda och stödja barn som utsatts för våld och andra övergrepp.

Våldsutsatta ska få likvärdigt stöd

Alla våldsutsatta i landet ska få stöd baserat på bästa tillgängliga kunskap. Det är målet med det regeringsuppdrag som Socialstyrelsen genomför i samarbete med länsstyrelserna, NCK, Barnafrid och Jämställdhetsmyndigheten under perioden 2020–2022.

I mars 2020 fick Socialstyrelsen regeringsuppdraget som innehåller två delar. Kommunerna och regionerna ska ha tillgång till nationellt kompetensstöd och Socialstyrelsen ska dessutom fördela medel så att socialtjänsten, hälso- och sjukvården och tandvården har möjlighet att utveckla sitt arbete mot våld i nära relationer, sexuellt våld, hedersrelaterat våld och förtryck samt att stödja arbetet med vuxna och barn i prostitution och människohandel för sexuella ändamål. Målet är att alla yrkesverksamma har tillgång till den kunskap som behövs för att kunna ge ett bra stöd till våldsutsatta.

– Det finns väldigt mycket kunskap, vår uppgift är att se till att den når ut, säger Beatrice Hopstadius, enhetschef på Socialstyrelsen.

Höja kompetensen

De medverkande myndigheterna ska dels tillhandahålla olika kompetensstöd för yrkesverksamma och dels bidra till att stöden sprids regionalt.

– Samarbetet gör att vi kan utnyttja varje aktörs särskilda sakkunskap, vi går hand i hand i stället för att arbeta var för sig.

De utvecklingsmedel som kommuner och regioner ansöker om kan de till exempel använda för att höja kompetensen

”

I år har alla regioner och 284 kommuner ansökt om utvecklingsmedel.

tensen bland personalen och kvalitets-säkra arbetet med våldsutsatta. Socialstyrelsen har haft regeringsuppdraget återkommande sedan 2012 och antalet kommuner och regioner som söker medel har ökat för varje gång. I år har alla regioner och 284 av totalt 290 kommuner ansökt.

Arbeta långsiktigt

– Utmaningen är att man måste vara uthållig i sitt arbete. Kunskap förändras hela tiden och man måste bygga in det i sin verksamhet. De återkommande uppdragen har gjort att kommuner och regioner ser att det inte är ett tomtebluss, en enstaka insats, de ger dem möjlighet att arbeta långsiktigt, säger Beatrice Hopstadius.

Hon ser positivt på den utveckling som skett i och med uppdragen. Den stora utmaningen framåt är enligt henne att kunna mäta de åtgärder som görs.

– Det är viktigt att på sikt kunna följa upp insatserna och se vad de ger för effekt. Vi är i början av den utvecklingen. •

Mattias Svensson och Morgan Bengtsson är bovärdar på fastighetsbolaget Karlshamnshästar. De har gått kurs om våld i nära relationer och säger att det var nyttigt. Och omskakande. Genom kursen fick de upp ögonen för hur vanligt våldet är. Foto: Charlotta Bäckström

”Vi har alla ett ansvar för utsattheten”

I Karlshamn ska alla anställda i kommunen utbildas om våld i nära relationer, som en del i folkhälsoarbetet.

Mattias Svensson och Morgan Bengtsson är bovärdar på det kommunala bostadsbolaget Karlshamnsbostäder i Asarum. De besiktigar lägenheter och utför reparationer. Men lika mycket handlar arbetet om frågor som rör trygghet, trivsel och grannsämja.

– Vi har nära kontakt med hyresgästerna. Det är till oss de ringer om allt mellan himmel och jord. Det är många sociala frågor, säger Morgan Bengtsson.

Mattias Svensson och Morgan Bengtsson, och övriga medarbetare på Karlshamnsbostäder, har nyligen fått

utbildning om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer. De har gått den webbaserade introduktionskursen som NCK tagit fram i samarbete med Socialstyrelsen och länsstyrelserna och även hört föreläsningar i ämnet.

I handlingsplanen

Utbildningen är en del av kommunens folkhälsoarbete. Samtliga 3 200 anställda och hundratalet förtroendevalda i Karlshamns kommun ska lära sig mer om våld i nära relation. Det står inskrivet i handlingsplanen för folkhälsoarbetet 2019–2022. Dessutom ska alla förvaltningar fatta beslut

om rutiner för att förebygga och upptäcka våldsutsatthet, och nyanställda ska gå webbkursen som en del av sin introduktion.

Mattias Svensson och Morgan Bengtsson säger att den nya kunskapen har ruskat om, särskilt vad gäller hur vanligt våldet är.

– Visst har man vetat att det här förekommer. Men inte att det var så omfattande, säger Morgan Bengtsson.

– Nej. Ens världsbild fick sig en käftsmäll, säger Mattias Svensson.

ATT ARBETA MOT VÅLD UTBILDNING

Jenny Andersson, folkhälsostrateg, och Jonna Welander, samordnare för våld i nära relation.

Kommundirektör Daniel Wäppling.

Jonna Welander, samordnare för våld i nära relation och en av tre i kommunens relationsvåldsteam, och Jenny Andersson, folkhälsostrateg, möter upp i Karlshamns gamla rådhus där kommunens administrativa personal huserar.

Jonna Welander och Jenny Andersson har varit drivande i arbetet med kommunens breda utbildningsatsning. Både att den kom till, och att den genomförs. "Vi är stolta eldsjälarna", säger de. Och professionella förvaltare av sitt uppdrag, kan tilläggas. Det var Jonna Welander och Jenny Andersson som presenterade idén för förvaltningsledningsgruppen om att utbildning om våld borde ingå i folkhälsoarbetet, och fick gehör.

Ett folkhälsoproblem

– Våld i nära relation är ett folkhälsoproblem. Utsattheten finns överallt, i alla samhällsklasser, och därför ska alla anställda ha samma kunskap. Det här är inte en fråga enbart för socialtjänsten. Vi har alla ett ansvar för utsattheten, säger Jonna Welander och tillägger:

– Tittar man på statistik och siffror blir det också tydligt hur dyrt våldet är. Rent ekonomiskt går det inte att bortse från den här frågan. Just att få med sig ledningen är en nyckel om man vill genomföra en sådan här satsning, säger Jenny Andersson. Frågan måste prioriteras från högsta nivå.

– Först då får man mandat och förutsättningar för att börja jobba på allvar. Att det står inskrivet i handlingsplanen är viktigt, då kan man alltid hänvisa till det: Det här är bestämt och ska genomföras, säger hon.

Spara pengar

Låt oss då höra vad kommundirektören, Daniel Wäppling, har att säga. Varför sa kommunledningen ja till Jonna Welanders och Jenny Anderssons förslag? Varför sker utbildningsatsningen just i Karlshamns kommun?

Daniel Wäppling menar att ett par förutsättningar måste finnas på plats för att genomföra en breddsatsning av det här slaget. Grundläggande är att det finns ett politiskt ställningstagande, både på kommunal och regional nivå, om att frågan är viktig.

– Det gör det i Blekinge. Länsstyrelsen har varit duktiga på att lyfta frågan. Sedan handlar det om att ha duktiga och kreativa personer på rätt platser i den kommunala organisationen – och låta dem göra sitt jobb. I det här fallet köpte vi i ledningsgruppen förslaget rakt av. Vi delade uppfattningen om att det här borde ingå i folkhälsoarbetet.

Rent krasst är syftet att spara pengar åt kommunen, säger han. Att förebygga våldet, och därmed den än större kostnad som annars skulle kommit i ett senare skede.

– Om vi får fler medarbetare i kommunen att förstå och upptäcka våldet så har vi sparat samhället pengar och individen lidande.

Specifika föreläsningar

Målet är att alla anställda inom kommunen ska ha gått webbkursen senast 2021. Utöver det ger Jonna Welander föreläsningar som är specifikt inriktade på den enskilda arbetsplatsen och förutsättningarna där. Det var hon som föreläste för Mattias Svensson och Morgan Bengtsson på Karlshamnsbostäder, och hon har även träffat personalen inom enheten för omsorg och stöd. Just omsorgen har också påbörjat arbetet med att ta fram nya rutiner. Men sedan kom coronapandemin, vilket har fått processen att bromsa in.

– Så snart det är möjligt vill jag träffa utbildningsförvaltningen. Det är jätteviktigt. Vi måste nå de unga också, säger Jonna Welander.

"Nya glasögon"

På frågan vad de hoppas att utbildningsatsningen ska leda till, svarar de ökad medvetenhet generellt och att den som är utsatt får bättre hjälp. De tror att med ökad kunskap följer en skarpare blick – "nya glasögon" – för att kunna uppmärksamma problematiken.

– Ett syfte är att kunskapsutjämna organisationen. I en stor organisation

Bovårdarna Mattias Svensson och Morgan Bengtsson har nära kontakt med hyresgästerna. Foto: Charlotta Bäckström

som den här befinner man sig på olika nivåer, och det krävs en viss minimikunskap för att man ska kunna arbeta förebyggande. Vi vill också bli bättre på att samverka mellan olika förvaltningar och då måste vi ha en gemensam kunskapsbas, säger Jenny Andersson.

En konkret följd av satsningen hoppas de blir att relationsvårdsteamet får fler ärenden att hantera. Under 2019 syns en sådan ökning. Sannolikt kommer siffrorna för 2020 påverkas av coronapandemin och färre fysiska möten, vilket gör att våldet inte upptäcks på samma vis. Men Jonna Welander tror att det blir en våg av ärenden så snart virusläget stabiliseras.

– Fler ser och agerar nu, och det är positivt, säger hon.

Komplexa svar

Anna Lundström är enhetschef för hemtjänsten i Karlshamns södra, som ingår i förvaltningen för omsorg och stöd. Föreläsningarna om våld i nära relationer har väckt många tankar och diskussioner till liv i personalgruppen, säger hon. De har fått upp ögonen för hur vanligt problemet är och hur svårt det är att komma åt. Men också att det är möjligt att bidra

till att förändra livet för en individ som är drabbad.

– Ökad kunskap gör hela skillnaden. Med mer kunskap kan vi förstå problematiken. Och när man förstår, kan man se. Och när man ser, kan man ställa sig frågan: Vad kan vi göra för att hjälpa?

Vilket är en fråga som ofta kräver komplexa svar. En trygghet för personalen är arbetet i teamet och de vårdmöten som de har tillsammans en gång i veckan. Teamet består av hemtjänstpersonal, sjukgymnast, arbetsterapeut, sjuksköterska och biståndshandläggare.

– Vårdmötet är det forum där vi lyfter de här frågorna. Genom utbildningen har vi fått ett gemensamt språk för ämnet, vilket gör det lättare att prata om och stötta och samverka med varandra, säger Anna Lundström.

Samverkan i området

I Asarum blir Mattias Svensson och Morgan Bengtsson stoppade av hyresgästen Mona Bengtsson. En lampa i köksfläkten har gått sönder och Mattias får med sig den trasiga delen tillbaka till kontoret. Alla hyresgäster i Karlshamnsbostädernas lägenheter har, som en del i arbetet mot våld i nära

relationer, fått boken "Huskurage". Det är en handbok i att visa civilkurage i sitt eget bostadsområde. Att vara lyhörd för vad som händer hos grannen, att vid behov slå larm och kanske våga agera, plinga på. Man behöver inte stå kvar, enbart knackningen i sig kan stoppa en händelse.

– Man ska ju kunna känna sig trygg där man bor, och grannarna är jätteviktiga för det, säger Mattias Svensson.

– Att det finns en gemenskap och samverkan i området. Alla ska hålla ögon och öron öppna. Och veta att de alltid kan ta kontakt med oss, säger Morgan Bengtsson. •

Utbildning för dig som möter unga som är nya i Sverige

"Rätt att veta!" är en webbutbildning för yrkesverksamma som möter unga som är nya i Sverige. Den ger dig konkreta verktyg för att samtala om sexualitet, hälsa, relationer och jämställdhet. Den fungerar som ett stöd för att skapa trygga och inkluderande samtal om ämnen som ibland kan vara svåra att närma sig. Webbutbildningen är framtagen av Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor i samarbete med UMO. Utbildningen hittar du på

www.mucf.se/youmo-ratt-att-veta.

Råd och konsultation kring hedersrelaterat våld

Nationella kompetensteamet vid Länsstyrelsen Östergötland driver webbplatsen www.hedersförtryck.se. På den finns information och vägledning för olika yrkesgrupper kring hedersrelaterat våld och förtryck, barnäktenskap, tvångsäktenskap och könsstympning av kvinnor och flickor. De har även en nationell stödtelefon dit yrkesverksamma och ideellt verksamma kan ringa för konsultation. Telefonen är öppen helgfria vardagar 9–16 och numret är 010-223 57 60.

HEDERSFÖRTRYCK.SE

- Är du orolig för att någon är utsatt för hedersrelaterat våld och förtryck?
- Behöver du råd och stöd i din yrkesroll?
- Kontakta nationella stödtelefonen på 010-223 57 60

LÄNSSTYRELSEN
ÖSTERGÖTLAND

Nationella kompetensteamet

Randi Graungaard, kommundirektör i Tierps kommun. Foto: Anders Balder

Bokpaket till tusen chefer

I fjol fick tusen chefer i Uppsala län ett bokpaket med utbildningsmaterial om våld med särskild fördjupning om hedersrelaterat våld och förtryck. Bakom initiativet "Bokpaket till 1000!" står Länsstyrelsen Uppsala i samarbete med Nationellt centrum för kvinnofrid.

I Tierps kommun har bokpaketen utgjort startskottet för en fördjupad utbildning om att upptäcka, uppmärksamma och möta våld i nära relationer.

– Om vi ska nå ut med den här angelägna frågan måste samtliga medarbetare ha kunskap och förståelse om problematiken, säger Randi Graungaard, kommundirektör i Tierps kommun.

Hon delade ut bokpaketen på en utbildningsdag då alla enhetschefer var på plats.

– Vi som arbetar inom kommunen har ett samhällsansvar. Vi möter medborgare som kan vara utsatta för våld och som vi måste kunna bemöta på rätt sätt. Vi har även medarbetare som skulle kunna vara utsatta. Därför vill vi ge redskap för att kunna se och upptäcka problemet och även signalera att det är okej att vara öppen med om man är utsatt. Att det finns hjälp att få, säger hon.

Annika Engström, projektledare, NCK.

Nöjda användare av webbkurs om våld

Användarna ger högt betyg åt den webbaserade introduktionskursen om mäns våld mot kvinnor, Webbkurs om våld, som NCK tagit fram tillsammans med Socialstyrelsen och länsstyrelserna. Det visar en ny användarundersökning som genomförts under första halvåret 2020.

Annika Engström, projektledare och webbkoordinator på NCK, gläds över att de allra flesta användare är nöjda med Webbkurs om våld.

– Över 95 procent ger kursen omdömet mycket bra eller bra, säger hon.

Överlag upplever respondenterna att kursens innehåll varit relevant för deras yrkesutövning. På frågan om de har fått ökad kunskap om mäns våld

mot kvinnor genom kursen svarar 96,5 procent "ja" eller "till viss del". Under de senaste åren har många arbetsplatser, som till exempel Arbetsförmedlingen, Polisen och hela kommuner, uppmanat sina medarbetare att gå utbildningen. Det syns i enkätsvaren. Över 60 procent av respondenterna har blivit uppmanade att gå kursen av sin arbetsgivare.

– Det visar att arbetsgivarna i allt högre grad tar ansvar för att de anställda får kunskapen. Beslut från chefsnivå ger effekt, säger Annika Engström.

Webbkurs om våld kan genomföras enskilt eller i grupp. Andelen som har gått kursen i grupp har minskat sedan 2017, då en motsvarande undersökning gjordes. Samtidigt efterfrågar respondenterna mer diskussion och samtal med sina kollegor i samband med att de gör utbildningen.

Att antalet gruppanvändare minskat under coronavåren 2020 är inte konstigt, säger Annika Engström. Men hon

tycker att gruppspåret bör lyftas fram tydligare. De kursledarutbildningar som erbjöds under 2017 och 2018 ska också återupptas i någon form.

– Det finns många fördelar med att gå just gruppspåret och använda den manual vi har tagit fram. Ett annat sätt är att gå kursen enskilt och sedan diskutera i grupp. Genom diskussion och samtal med kollegorna kan innehållet bättre kopplas till den egna verksamheten. Vilket är centralt för att kunskapen ska kunna omvandlas till praktiskt arbete och konkreta rutiner, säger Annika Engström och tillägger:

– Om man behöver råd och stöd i hur en utbildningsinsats ska läggas upp på arbetsplatsen får man gärna höra av sig till oss.

Ett önskemål som kom fram i enkätsvaren var att det skulle finnas mer yrkesspecifikt material.

– Vi ska bli bättre på att lyfta fram det material som redan i dag finns, och se över vilka delar vi kan utveckla. •

"Mina gamla kunskaper räckte inte till"

Rose-Nice Ferreira är barnmorska på BB Karolinska i Huddinge. Hon är en av dem som gick webbkursen om våld precis när den passerade 50 000 användare.

Varför har du gått webbkursen?

– För många år sedan gick jag en kurs om våld i nära relationer men när jag nyligen mötte en svårt misshandlad kvinna i mitt arbete kände jag att mina gamla kunskaper inte räckte till. Jag saknade kunskap om hur komplext kunskapsområdet är.

Vad gav kursen dig?

– Jag fick fördjupad kunskap som hjälpte mig att ge kvinnan stöd. Den gjorde också att jag lärde mig mer om vart jag kunde hänvisa kvinnan samt att

jag fick en aktuell bild av vem som gör vad i stödkedjan. Kursen visade på vad jag som sjukvårdspersonal har för ansvar och betydelse för den drabbade kvinnan.

Men den största och viktigaste insikten som kursen gav mig är hur många kvinnor i Sverige som uppskattas ha utsatts för våld i nära relation. Sannolikheten att träffa en av dessa kvinnor är stor. Nu kommer jag att sprida aktuella kunskaper om våld i nära relationer på min arbetsplats. •

A portrait of a middle-aged man with short, light brown hair and a light beard, wearing a blue crew-neck sweater. He is looking slightly to the right of the camera with a neutral expression. The background is a bright, out-of-focus indoor setting with large windows. A purple L-shaped graphic element is in the top-left corner.

Myndigheter utbildar för ökad upptäckt

Fem nationella myndigheter samverkar i ett regeringsuppdrag för att förbättra upptäckten av våld i nära relationer. Att utbilda personalen är grunden i arbetet.

Leif Clase, verksamhetssamordnare på Arbetsförmedlingen
Region nord i Östersund. Foto: Sandra Pettersson

– Självklart ska vi på Arbetsförmedlingen vara en del i pusslet för att hjälpa de här individerna. Det är kvinnor och barn som far illa. Det måste få högre prioritet. Våldet får stora konsekvenser rent samhällsekonomiskt också. Så här ska det inte behöva vara i Sverige 2020.

Leif Clase är verksamhetssamordnare på Arbetsförmedlingen Region nord i Östersund och ansvarar för att de utbildningssatsningar som initieras centralt når ut till medarbetarna i regionen.

Närmast i tiden för Leif Clase är att sprida den särskilda kurs om våld i nära relationer för arbetsförmedlare som myndigheten tagit fram under hösten 2020, och se till att så många som möjligt går den.

Tryggare i mötet

Syftet är att medarbetarna ska bli tryggare att ställa frågor om våld i mötet med kunden. Var och en ska bli bättre på att upptäcka våld och ge ett bra stöd till den som är utsatt.

– Vi kan inte bortse från den här frågeställningen. Om vi ska kunna fullfölja vårt uppdrag och hjälpa människor ut i arbete eller studier måste vi veta vad som ligger bakom deras problem. Ställa rätt frågor och ge rätt insatser, säger Leif Clase.

Själv har Leif Clase, och många andra på Arbetsförmedlingen, gått den webbaserade introduktionskurs om

mäns våld mot kvinnor som NCK tagit fram i samverkan med Socialstyrelsen och länsstyrelserna, Webbkurs om våld.

Det var en aha-upplevelse för honom.

– Eftersom jag inte var så insatt tidigare blev jag häpen. Över hur vanligt våldet är och hur hårt det drabbar. Och jag tänkte: men oj, har vi inte tagit in den här aspekten tidigare. Det är ju hemskt.

Utökad samverkan

2018 fick Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, Migrationsverket och Socialstyrelsen i uppdrag av regeringen att bli bättre på att förebygga och upptäcka våld i nära relationer. 2019 utökades uppdraget och även Jämställdhetsmyndigheten kom med. Genom en utökad samverkan ska alla bli bättre på att upptäcka våld. Myndigheterna ska också göra specifika insatser inom respektive organisation.

– Uppdraget är en viktig markering från samhällets sida. Nu är det de statliga aktörernas tur att bidra i arbetet mot våldet. Det är också viktigt att socialtjänsten samt hälso- och sjukvården har kapacitet att ta emot de som vi upptäcker är i behov av stöd, säger Åsa Frostfeldt som är kvalificerad handläggare på Arbetsförmedlingen i Stockholm och ansvarig för myndighetens arbete inom området på central nivå.

Arbetsförmedlingen är fortfarande i början av utvecklingsarbetet, säger

Åsa Frostfeldt, kvalificerad handläggare på Arbetsförmedlingen i Stockholm.

Eva-Katarina Ekermann, verksamhetsexpert på Migrationsverket. Foto: Mikael Wallerstedt

→ hon. Ambitionen för 2021 är att frågan kommer in i myndighetens verksamhetsplanering.

Att uppdraget sker i samverkan med andra myndigheter är en viktig väg framåt.

– Försäkringskassan och Migrationsverket har arbetat längre med de här frågorna än vi. De har redan rutiner och fler utbildningar på plats. Genom samverkan har vi kunnat ta del av deras kunskap, och inspireras av den.

Direkt koppling

Julie Jacobsson är verksamhetsutvecklare på Försäkringskassans enhet för värdegrundsfrågor och ansvarig för samordningen av myndighetens arbete inom området våld i nära relation, mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld.

– Vi vet att det finns en direkt koppling mellan kvinnors utsatthet och kvinnors ohälsa. Utsatthet kan vara en dold orsak till sjukskrivning, säger hon.

Julie Jacobsson var med när Försäkringskassan drog igång arbetet inom området 2014. I det första skedet handlade det om att förankra frågan i organisationen. Att skapa insikt om att det här ingick i kärnuppdraget för dem som arbetade med sjukförsäkring.

När insikten väl var etablerad, kom nästa steg: nu behövdes ökad kunskap inom fältet våld. Myndigheten tog fram lärarledda utbildningar och använde senare även NCK:s Webbkurs om våld.

– Den som ska fråga om utsatthet

behöver kunskap. Av flera skäl: För att kunna upptäcka våld och uppfatta signaler. För att kunna hantera ett jakande svar och samordna rätt stöd vidare. I hanteringen av dessa frågor behöver vi vara värderingsfria och bortse från stereotypa föreställningar om vilka som är utsatta, säger Julie Jacobsson.

Gör skillnad

Försäkringskassan ställer i dag frågor om våld på rutin eller på indikation inom förmånerna aktivitetsersättning, sjukpenning och rehabiliteringsersättning samt underhållsstöd.

Inom sjukförsäkring är målet att samtliga handläggare ska fråga på rutin i samtliga utredningskrävande ärenden. Om svaret på frågan blir ett ja, gör det skillnad för handläggningen av ärendet.

– Om en person har brutit benet spelar det stor roll om den har skadat sig på grund av benskörhet, eller om

den har blivit knuffad. Informationen påverkar vilken form av rehabilitering som behöver samordnas för personen, säger hon och fortsätter:

– Finns barn med i bilden när vi upptäcker våld ska vi göra en oros-anmälan till socialtjänsten. Inom förmånen underhållsstöd är information om hot och våld viktig eftersom den kan påverka rätten till ersättning.

Handläggarnas arbete följs upp systematiskt, bland annat via årliga enkätundersökningar.

– Uppföljningarna visar att där vi arbetar aktivt med att fråga om våld, där upptäcker vi mer, säger hon.

Krävs kunskap

Under våren 2020 lanserade Migrationsverket den interna webbutbildningen "Könsrelaterat våld", en kurs med fokus på scenarier som kan uppstå i arbetet. Ett antal experter berättar om olika aspekter av hur våld kan påverka möjligheterna att beviljas uppehållstillstånd i Sverige. Målet är att alla handläggare ska gå webbkursen, säger Eva-Katarina Ekermann, verksamhetsexpert på Migrationsverket.

– Utbildning är A och O. Det krävs kunskap för att böttna i de här frågorna. För att kunna bemöta en våldsutsatt person på ett bra sätt måste man själv känna sig trygg och veta hur man ska agera, säger hon.

Migrationsverkets webbkurs finns också i en kortare version och under

Julie Jacobsson, verksamhetsutvecklare på Försäkringskassan i Stockholm.

hösten 2020 översätts den till engelska. Som en del i satsningen har Röda Korset tidigare utbildat boendepersonal och utbildar nu medarbetarna på Migrationsverkets kontaktcenter. De besvarar cirka en miljon samtal och mejl per år.

– Det kan vara svårt att avgöra frågor om utsatthet per telefon. Men med mer kunskap kan man ändå bli mer lyhörd för våld, säger Eva-Katarina Ekermann.

Migrationsverket arbetar mycket med informationsspridning. Syftet är att främja självidentifiering, alltså att personerna själva kan förstå om de är eller har blivit utsatta för våld. På myndighetens webbplats finns information om könsrelaterat våld och var det finns hjälp att få. De planerar också fler informationsinsatser riktade mot sökande, främst i sociala medier.

– Förståelsen av vad våld är skiftar mellan olika samhällen och kulturer. För att vi ska kunna främja självidentifiering så krävs återkommande information.

Bred insikt

När Julie Jacobsson blickar tillbaka ser hon hur mycket som har hänt inom Försäkringskassan sedan 2014. Uppdraget att upptäcka våld i nära relationer är i dag väl etablerat i verksamheten. Frågan är integrerad i myndighetens styrande dokument. Men mycket arbete återstår. Hittills har fokus legat på handläggare. Nu måste cheferna med i större utsträckning. Julie Jacobssons vision är att frågor om våld ska vara en självklar del av myndighetens samtliga kärnuppdrag. Där är vi inte i dag, säger hon.

– Men det här är ett uppdrag som får medarbetarna med sig. Det finns en vilja och engagemang hos både ledning och medarbetare. De törstar efter mer kunskap. Mer utbildning, mer tid. Det finns en bred insikt om att Försäkringskassans bidrag är viktigt i arbetet mot våld. •

”Vi lär av varandra”

Sedan 2019 ansvarar Jämställdhetsmyndigheten för den övergripande samordningen av regeringsuppdraget om ökad upptäckt av våld.

– Det fenomenala med konstruktionen av det här uppdraget är att de fem myndigheterna kan dra nytta av varandras kunskaper. Vi lär av varandra, i stället för att var och en arbetar på sitt håll, säger Katarina Björkgren, senior utredare på Jämställdhetsmyndigheten.

Tack vare samverkan kommer arbetet mot våldet att bli mer likriktat på de olika myndigheterna, och baseras på samma beprövade erfarenhet och forskning, säger hon. Det skapar ökad samsyn och effektivare arbetsprocesser. Tre utvecklingsgrupper med representanter från alla fem myndigheter har bildats och i dem sker ett strukturerat

kunskaps- och erfarenhetsutbyte.

Katarina Björkgren tror att regeringsuppdraget har förutsättningar att på djupet förändra hur myndigheterna arbetar mot våldet. Visionen är att det ska bli en naturlig del av arbetet att fråga om våldsutsatthet och våldsanvändning. I uppdraget ingår därför att ta fram kunskapsstöd samt rutiner och metoder för arbetet.

– Vi har alla ett ansvar för att motverka våld, hela samhället rör sig i den riktningen. Våldet behöver upptäckas där människor är och vi vet att många som är utsatta har kontakt med någon av de här myndigheterna. •

Råd till dig som ger stöd

Du vet väl att du som möter våldsutsatta kvinnor i ditt arbete också kan ringa till Kvinnofridslinjen på 020-50 50 50?

Den nationella stödtelefonen Kvinnofridslinjen drivs av Nationellt centrum för kvinnofrid på uppdrag av regeringen.

ÖVERSATT INFORMATION MED INFOGENERATORN

Infogeneratorn är ett webbaserat verktyg från Länsstyrelserna som ger yrkesverksamma i kommun, region och idéburen sektor hjälp med översatt information om bland annat våld i nära relationer, prostitution och människohandel, tvångsäktenskap samt föräldraskapsstöd. Med hjälp av verktyget kan översatt information genereras utifrån olika målgrupper och sakområden. Informationen kan sedan användas via webb eller som pdf.

Mer information och själva verktyget finns på webbplatsen www.infogeneratorn.se.

Mitt viktigaste råd till andra är nog att man ska våga fråga eftersom det gör en sådan väldig skillnad.

Lena Kastbom, ambulanssjuksköterska vid Länssjukhuset i Sundsvall känner sig väl förberedd på att ställa frågor om våld efter att ha gått två kurser vid NCK. Intervjun med Lena Kastbom och över 30 andra lärande exempel på hur arbetsplatser arbetar med att fråga om våldsutsatthet hittar du på "Webbstöd för vården" och "Webbstöd för kommuner" på webbplatsen www.nck.uu.se.

Visste du att...

... det finns 18 utbildningsfilmer om att ställa frågan om våld på NCK:s webb? De fungerar som ett stöd i arbetet med att fråga om våldsutsatthet och har exempel från hälso- och sjukvården, tandvården, socialtjänsten och andra kommunala verksamheter. Du hittar dem under "Webbstöd för vården" och "Webbstöd för kommuner" på webbplatsen nck.uu.se.

VILL DU HA FLER MAGASIN?

Vill du ha fler exemplar av magasinet "Att arbeta mot våld"? Beställ kostnadsfritt via informationsenheten vid Nationellt centrum för kvinnofrid: info@nck.uu.se

"Alla samhällssektorer som kommer i kontakt med våldet och dess konsekvenser måste bli bättre på att upptäcka det. Kunskapen om fungerande arbetssätt, om effekten av insatser samt om våldets utbredning och kostnader över tid behöver öka."

Nationell strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor 2017–2026